

TOVĂRĂȘIA

Foaie economică, care cuprinde tot felul de povețe despre formarea și conducerea tovărășiilor economice

Foaia oficioasă a „Centralei Tovărășiilor“ și a însoțirii pentru „Asigurarea vitelor“, amîndouă în Orăștie.

— Sfaturi pentru agricultură, meserii și negoț, și îndrumări pentru valorizarea produselor economice —

Adaus economic la „LIBERTATEA“.

Apare în 10, 20 și 30, a fiecărei luni.

Intocmită de VAS. C. OSVADĂ

Anul III.

ORĂȘTIE, 10 Martie v. 1908.

Nrul 9

La sate.

Insufletețirea de ieri de alaltăieri, ce s'a pornit pentru înbrățșarea tovărășiilor sătești, e întregită tot mai mult cu începături de muncă reală, e împodobită cu alcătuirii, în jurul cărora să adună tot mai multe puteri de bani și de muncă organizată. Locul părazilor și a focului de paie îl ia cu vrednicie chibzuiala așezată, străduința cu minte.

Alătura de fruntași plugari, care nizuesc pentru tovărășii, să înșirue tot mai mulți și dintre bărbații nostii fruntași prin învățatură și stare socială. Mișcarea începută să mărește, să întinde tot mai stăruitor și din neîncrezătorii de ieri — să ridică însufleteții de mine.

Peste cei ce nu vreau, fie din nepăsare, fie din nepricepere ori răutate, să înțeleagă rostul cel mare, ce e chemat să-l aibă tovărășiile sătești, — peste acestia începe să treacă înainte masele mari ale poporului. Și credem tare, că nu e departe vremea cînd acești rămași în urmă, își vor vedea greșala de azi. Numai să nu le fie tîziu!

Cu cît ni-să înmulțesc privilegiile să ajungem în mijlocul poporului dela sate, cu atît mai mult, ne încredințăm despre aceasta, întocmai cum tot mai mult, ne convingem că a fost un gînd fericit să ne luăm anevoioasa sarcină de a merge în sate, a casă la popor.

Ar trebui să avem la îndemână alte mijloace, mult mai mari și în oameni pentru muncă și în bani pentru călătorii, ca să putem răspunde grabnic și întru toate, la mulțimea cererilor, ce ne sosesc aproape zilnic.

Din parte-ne, cît putem fa-

cem cu drag. În ultimele zile, redactorul nostru, dl Vasile C. Osvadă, a fost în comuna Tătirlaua, din comitatul Tîrnavei mici și în comuna Mihalt, din comitatul Albei inferioare.

Despre aceste întîlniri cu poporul raportăm în scurt următoarele:

In Tătirlaua.

Harnicul învățător Zaharie Macavei, urmărind cu multă stăruință scrisile foii noastre „Tovărășia“, dela începutul apariției sale, a înțeles rostul și s'a pătruns de însemnătatea tovărășiilor sătești. Și în Dumineci, în sărbători și cu toate privilegiile a talmăcit poporului foloasele ce să pot ajunge prin tovărășii. În urma asta a fost ajutat cu multă însufletețire de bravii săteni: Constantin Coman, primarul satului, Ivan Tarna și Ariton Banea. La locul lui de cinste a fost și este și dl notar R. Russu.

Intîiul rezultat real a muncii acestor vrednici apostoli ai tovărășiilor a fost că pe urmele adreselor date prin „Tovărășia“, vre-o 30—40 familii s'au întovărășit și au comandat prin învățătorul Macavei, 100 pachete de bumbac dela marea firmă românească Ioan I. Vulcu din Orăștie. Le-a sosit bumbacul în rînduială și mare a fost bucuria, cînd fiecare pachet le-a venit oamenilor mai lezne decît îl putea căpăta p'acolo, cu cîte 3 cor. 80 fileri, în total dar le-a rămas în punga oamenilor 30 coroane.

Și numai acest singur caz a întărit încrederea în puterea și foloasele întovărășirii. Și judecînd cum minte trebuințele lor locale, — cei din Tătirlaua au hotărît să-și alcătuiască o *Tovărășie de consum*, să aibă o boltă a lor în sat, de unde să-și poată avea marfă bună și măsurii și prețuri creștinești. Pentru sprijinirea întrupării acestui gînd dl Osvadă, urmînd che-

mării ce i-s'a făcut, — a petrecut și Simbăta trecută în comuna Tătirlaua, cînd la ceasurile 2 d. a. mulțime de popor s'a adunat în școala românească.

Pe lîngă fruntașii țărani de față mai erau: patru învățători (și nici un preot!) și anume pe lîngă învățătorul din sat dl Z. Macavei, dnii învățători din Crăciunel, Constantin Frîncu și D. Comșa, și dl inv. N. Bărbat din Feisa. Apoi dl notar R. Russu și proprietarul Ilie Surdu.

Aud că în comună ar fi și un preot român, numit Ioachim Langa. Acest „părinte“ al poporului să vede că numai la prescuri e acasă. Cînd e vorba de îmbunătățirea sortii poporului, de cîștigarea mai ușoară a griului din care să fac prescurile, — atunci nu ține că e bine să vină între popor. Și-a zăvorit părintele ușa și a rămas acasă. După adunare îmi spunea un plugar fruntaș:

— Spun drept dle, ne-am rușinat mult cînd am văzut că popa nost nu și-o luat osteneală să vină pînă aici la școală, cînd dta ai ostenit atîta cale pînă aici la noi.

Apoi să fiți mîngăiați vrednici stăruitori pe calea bună, căci rușinea e a preotului care nu-și înțelege rostul chemării sale.

Cei ce-și cunosc îndatoririle față de ei și față de neam, au fost în școală, unde au sfătuit împreună vreme de mai multe ceasuri.

Din sfătuirile aceste apoi va răsări cum nădăjduim, mult dorita *Tovărășie de consum*.

Acolo la adunare s'au înscris 54 membri, cu părți în sumă de aproape 1200 coroane. Cei mulți de sigur să vor înșirui între membri, în zilele aceste.

Capitalul tovărășiei să adună prin părți (guote) de cîte 20 coroane. Pentru conducerea bol-

tei să va alege un tînăr țeran mai cu carte, care înainte de a începe lucrul va face praxă la o tovărășie de acest fel, care lucrează cu izbîndă. Atît susținerea aceasta, cît și aranjarea boltii cu mărfuri, să va face cu sprijinul Centralei noastre din Orăștie, și roadele bune să vor ivi cît de îngrabă. După-ce asupra boltii ne-am înțeles, dl Osvadă a talmăcit poporului însemnătatea asigurării vitelor și felul cum să face această asigurare. Poporul înțelegînd bunătățile ce le au pe urmele acestor scutiri de pagube în vite, a făgăduit că-și asigură vitele, ce le au.

In Mihalt.

Duminecă, la invitarea dlui inginer Negruțiu din Blaj, dl Osvadă a petrecut în comuna fruntașă Mihalt, de lîngă Teiuș.

Adunarea, de altfel supravegheată de dl fisolgăbirău Tokos, — a trebuit să fie ținută în curtea școlei, că sutele de oameni, ce s'au adunat nu ar fi încăput în nici o sală a școlei.

În fruntea poporului, cum atît de bine le-a stat, erau preoții Andreiu Patachi și George Pop și cei patru învățători din comună și apoi inginerul Negruțiu din Blaj, notarul cercual dl Dăianu, învățătorul Marian din Bucerdea, directorul substitut dl Bitea dela banca „Peatra“ din Teiuș și alți fruntași inteligenți.

După-ce hotarul Mihaltului e un hotar bogat în bucate, în conglăsuire cu dorința poporului, dl Osvadă le-a vorbit și le-a arătat cum să alcătuiască o *Tovărășie pentru magazin și valorizare de bucate*.

Capitalul va fi adunat și aici prin părți de cîte 10 coroane. *Tovărășia* apoi va da bani înainte (anticipații) în sume mici pe vremea lucrului de cîmp, pe bucatele neculese. După seceriș și culesul de cucuruz, *Tovărășia* va lua în primire bu-

catele, ce le au membrii de vânzare. Pentru aceste bucate le va anticipa până la 70—80% din preț, și apoi în vreme de 1 ori 2 luni, avînd în magazine bucate cu vagoanele, va căuta să le vînză de-odată, cu un preț bun.

După vânzare să va face socoteala cît vine pe cîte o măsură și fiecărui tovarășu i-să va mai da încă restul, de bani, ce întrece avanzul dat, până la suma vînzării.

În același timp apoi tovarășia va și cumpăra bucate și în vreme de lipsă, în ani cu roadă, rea va aduce pentru membrii săi bucate cu prețuri creștinești.

Insuflețirea pentru această tovarășie e foarte mare și în scurt timp își va și începe lucrările ei folositoare. Statutele și rugările pentru înregistrare le au la îndemână dela dl Osvadă.

În partea a doua a sfătuirilor, dl Osvadă a tălmăcit poporului cum să face asigurarea vitelor.

Înțelegerea poporului și însuflețirea conducătorilor săi fi-rești, — ne este cheazășie că în scurtă vreme mihălțenii și cei din jurul lor, vor avea și tovarășia pentru bucate și vitele asigurate.

Dumnezeu să ajute!

În zilele aceste parte dl Osvadă, parte părintele Moța, însoțiți și ajutați de mai mulți însuflețiți pentru tovarășii, cercetează comune din comitatul Hunedoarei, din Bihor, din Sătmăreș și din Bănat.

HORA

TOVĂRĂȘILE ȚĂRĂNEȘTI

Haidem frați țărani Români
Ca să fim și noi stăpîni
Pe munca ce-agonisim
Frați cu frați să ne iubim.

Să strigăm de mii de ori
Trageți hora muncitori!

Să lăsăm dar la amarul
Speculantul, cămătarul,
Care de atîta vreme
Ne-au robit făr'a să teme.

Voinicește ca șoimani
Trageți hora frați țărani!

Să fim toți într'o gîndire,
Într'un cuget și simțire

Cu **voință și tărie**
Vom scăpa de sărăcie.

Mână în mână să strigați
Trageți hora frați cu frați!

Cum albinele împreună
Mierea de prin flori adună,
Astfel noi toți în unire
Să plecăm spre înflorire.

Să strigăm și mici și mari
Trageți hora frați plugari!

Piară toți dușmanii răi
Cari ne-ndreaptă pe-alte căi
Să rămîie-a noastră ceată,
Cei cu inima curată.

Cu toți, tineri și bătrîni,
Trageți hora frați Români!

Prin **voință la unire**
Prin **unire la mărire**,
Căci **unirea** multe poate
Prin **unire să fac toate**.

Și la sunetul cîntării
Trageți hora „**Talpa Țării!**“

(C. C. R.) *V. Chebac, plugar*
Cârja, jud. Tutova, (România.)

Mișcarea tovarășilor — în România.

Ca să întărim și pe cei neîncrezători în izbînde minunate, ce să pot ajunge prin tovarășii, am spus prin foaia noastră și cu graiul viu, ce au făcut alte neamuri, la ce sfîrșituri au ajuns cu ajutorul tovarășilor.

Mulți însă au rămas nedumeriți, căci își vor fi zis: „apoi Sașii sunt altfel, prin alte țeri sunt alți oameni, mai acătărite decît noi Români“.

Spusele astea sunt vorbe goale, bune ca doar să acopere lipsa de pricepere și de lucrare pentru popor. Și că așa este, ne-o dovedesc roadele la care au ajuns frații nostri români sateni din România.

În vreme ce în toată țara (cu locuitori de aproape 7 milioane), afară de București, abia sunt 45 bănci de oraș (societăți pe acții) cu sfîrșitul anului trecut au fost pe sate 2 mii 359 bănci populare (tovarășii sătești)!

Și toate sunt făcute și sunt ținute numai de Români, — poate în multe ale lor mai slabi decît Români din Ungaria. Pe lîngă aceste tovarășii de credit, mai au frații nostri din România la 50 de tovarășii pentru arîndarea de pămînt, apoi la 40 tovarășii de consum, (bolte) mai multe tovarășii pentru mașini agricole, pentru lăptării, grădinărie, brutărie (pecărie) și altele.

Aproape 2500 tovarășii numai românești, și numai la sate!

Noi suntem 3 milioane de Români, — jumătate cît Românii din România și cu toate aceste abia avem vre-o 25 tovarășii sătești. În schimb însă suntem alduiți cu peste 150 bănci orășenești (societăți pe acții). Cu toate că din toate orașele țerii acesteia numai 6 sunt în care Românii să fie mai mulți — dar și acolo numai ca număr.

Taina pentru-ce în România s'au înmulțit așa de înveselitor numărul tovarășilor sătești o cunoaștem cînd vom ști că acolo este o Centrală a băncilor populare, care lucrează din răspuțeri pentru înmulțirea, și buna conducere a tovarășilor sătești.

Sufletul acestei Centrale a fost până de curînd dl J. G. Duca, un propovăduitor cuminte și însuflețit al tovarășilor. Locul dlui Duca îl ține acum cu multă cinste dl I. Răducanu. Acest nou apostol luminat nizuiește cu peana și cu vorba pentru îndrăgirea și înțelegerea tovarășilor sătești.

Acum de curînd a scris în o gazetă de frunte din România, despre tovarășii de credit (zise acolo: bănci populare) lucruri atît de lămuritoare încît ne găsim dator să punem și la îndemina cetitorilor nostri părți din aceste scrise și să indemnăm să fie cetite cu multă băgare de seamă, — căci în porneala noastră pentru tovarășii ne sunt și nouă de mare în-sămănătate. Iată ce zice dl Răducanu:

Să împlinesc 15 ani (la 1893) de-cînd sămînța cooperațiunii (întovărășirii) a dat primele roade în gospodăria satelor din România.

Să vedem din ce lipse au răsarit, ce dezvoltare au luat și ce roade au dat băncile populare, lucrarea cea mai de seamă a întovărășirii din România. În treacăt, o vorbă: Nu trebuie să socotim că înainte de 1893 în România nu ar fi fost cunoscută întovărășirea. Adeseori crescătorii de vite, moșnenii de obștii, producătorii de țuică au fost întovărășiți (cooperatori); tot așa au fost în orașe, societățile mutuale pentru asigurare în caz de boală sau moarte, etc. Unele dintre ele, numără azi mii de membri.

Cari au fost lipsele și condițiunile cerute pentru existența tovarășilor la sate? Din nenumăratele cauze una e de căpetenie: *Camăta* făcută de negustorii satelor sau de arîndași.

Țărănimea eră înșelată mai ales cu 2 lucruri: a) cînd avea lipsă de bani (pentru hrană, biruri sau alte cheltuieli neprevăzute, de pildă cu înmormintarea); b) cînd intră în legătură cu piața, fie ca să-și vîndă roada cîmpului, fie ca să-și cumpere mărfuri, nu rareori pe credit, în lipsă de bani (exemplu: uneltele agricole). De unde putea începe scăparea? Dela întovărășire.

Dar pentru aceasta trebuie mai întîi o stare morală și intelectuală dezvoltată a viitorilor tovarășii. Numai acolo unde cei de-adreptul interesați au simțul tovarășiei și unde cinstea nu e vorbă goală, numai acolo să poate nutri nădejdea că mișcarea de întovărășire va apuca calea dreaptă.

Să ne întrebăm acum: ce fel de condițiuni găsit-au băncile populare? De sigur nu atît de prielnice. Și iată de ce:

Sătenii, cea mai mare parte a lor, sprijinesc ca membri, dar nu pot fi conducători ai tovarășilor. Căci pentru a conduce o tovarășie și-se cere în afară de dorință curată pentru jertfe, și o pregătire deosebită. Și de aceea învățătorii și preoții, aproape singurele elemente mai luminate la sate, au fost chemați să îndrumeze mișcarea pentru tovarășii. Și până ce vor mai fi oameni ce nu știu, scrie și cetî tot învățătorii, preoții, cu virtuțile și păcatele ce le au, vor fi factorii conducători ai tovarășilor noastre. Dar este un mijloc nimerit, practic și în alte țări, ca să asigure tovarășilor conducători destoinici, să o întărească astfel în lăuntru: e școala pentru tovarășii.

O altă piedică pentru mișcarea de tovarășii e lipsa de interes îndestulitor din partea claselor înstărite. Mulți din aceste clase se țin în rezervă, ba chiar condamnă mișcarea, ca fiind revoluționară. Casa Centrală a Băncilor Populare din România, să afirmă că împrăștiie la sate „materii de tăciunari“!

(Va urma).

Bilanțele băncilor noastre.

— Date. —

(Urmare).

„*Vatra*“, inst. de cred. și econ., soc. pe acții în Cluj (anul I.) Capital (200.000) plătit: 136.793 cor. Fonduri: 14 cor. Depuneri: 145.600 cor. Ciștig curat: 6376 cor. Active: 402.483 cor. Reescompt: 106.608 cor.

„*Nădlăcana*“, inst. de cred. și econ., soc. pe acții în Nădlac (anul 10-lea). Capital: 100.000 cor. Fonduri: 20.481 cor. Depuneri: 341.378 cor. Ciștig curat: 12.633 cor. Active: 849.468 coroane. Reescompt: 366.418 coroane.

„*Zlăgneana*“, inst. de cred. și econ., soc. pe acții în Zlagna (anul 10-lea.) Capital: 50.000 cor. Fonduri: 20.096 coroane. Depuneri: 124.334 coroane. Ciștig curat: 8.965 coroane. Active: 360.963 cor. Reescompt: 146.895 coroane.

„*Sătmăreana*“, inst. de cred. și econ., soc. pe acții în Seini (anul 16-lea). Capital: 200.000 coroane. Fonduri: 112.215 coroane. Depuneri: 603.621 coroane. Ciștig curat: 30.632 coroane. Active: 1,383.441 coroane. Reescompt: 398.995 coroane.

„Zarandeană“, inst. de cred. și econ., în Băița (anul 10-lea). Capital: 64.000 coroane. Fonduri: 27.378 coroane. Depuneri: 144.099 coroane. Cîștig curat: 16.083 coroane. Active: 354.631 coroane. Reescompt: 96.591 coroane.

„Aurora“, inst. de cred. și econ., soc. pe acții în Baia-mare (I-ul an). Capital: 150.000 coroane. Fonduri: 268 coroane. Depuneri: 135.173 cor. Cîștig curat: 12.370 coroane. Active: 456.227 cor. Reescompt: 149.442 coroane.

„Corvineana“, inst. de cred. și econ., soc. pe acții în Hunedoara (anul 12-lea). Capital: 70.000 cor. Fonduri: 85.822 coroane. Depuneri: 590.815 coroane. Cîștig curat: 25.425 coroane. Active: 804.797 cor. Reescompt: 16.990 coroane.

(Va urma.)

Domeniul Coroanei.

Domnitorul României are în cîmpiile țării a cărei Coroană o poartă, — moșii mănoase și de întinderi foarte mari. Pe aceste moșii, cultura agricolă să face cu cele mai iscusite unelte, cu îngrășămintele cele mai bune, cu semințele cele mai alese și administratorii moșiilor nizuiesc să folosească toate bogățiile pămîntului, a lemnului și a vitelor de pe moșie. Și toate acestea nu să fac numai pentru cîștigul banesc, ci prin ele vreau să dea țării o pildă viie cum trebuie făcută agricultura.

A fost mare pagubă, că din suatele de Români dela noi, care au făcut drumul la expoziția din București, — în anul 1906, — doar nici unul nu a folosit prilejul să se oprească la vre-una din aceste moșii ale Domeniului Coroanei ca să aducă acasă cunoștințe noi în ale agriculturii. Prelegerile ce s'ar fi putut ținea cu cunoștințele aceste, desigur ar fi mai prețioase, decît multe din vorbirile, ce să fac azi sub titlul „economici“.

Ba noi credem, că în scopul de a repara baremi în citva greșala aceasta, — ar fi potrivit ca să se caute mijloace morale și bănești, cu care să se trimită citi va potrivii să vadă astfel de economii de model, fie în România, fie aici, — și veniți acasă, să spună poporului cele văzute, fie prin adunări fie prin gazete. Intruparea acestei idei n'ar costa zeci de mii. Cu cite-va sute s'ar putea ajunge mult.

Mai ales dela Domeniile Coroanei, unde muncesc tot Români, pe care îi știm înțelege mai bine, — s'ar putea culege foarte multe învățături. Căci acolo nu numai să ară pămîntul și să cresc vitele, dar să face industrie de casă, lemnărit, olărit și alte o mulțime de deprinderi să sprijinesc și cîștigă bani pe sama sătenilor, — pentru zilele

de iarnă. Și mai pe sus de acestea apoi stă faptul, că alături cu agricultura, să crește poporul în cultură și să nizuiește pentru organizarea lui, prin așezăminte economice între care locul întâi îl au tovărășiile de tot felul.

Administratorul general, căpetenia Domeniilor Coroanei, dl I. Kalinderu, bărbat luminat și suflet mare și cu multă dragoste pentru popor, — muncește neconținut pentru intruparea nizuințelor legate de această agricultură de model.

Ca să vedem o zală mică din lanțul lung de aur al nizuințelor acestui ilustru bărbat, — dăm aici o parte din un circular scris și trimis de curind tuturor agenților de pe Domeniul Coroanei. În partea reproducă din circulariu găsim și o parte din felul cum să lucră acolo — fel atit de mult dorit și la noi.

După-ce dl Kalinderu îndeamnă pe agenți să țină peste iarnă cit mai multe șezători și conferințe populare, pentru luminarea poporului — continuă:

Lipsa de învățatură cu deosebire, nu numai că-i ține în loc dela multe lucruri folositoare, dar nu-i lasă să tragă toate roadele nici din pămîntul ce au sau muncesc, nici din puterea și darul cu care i-a înzestrat natura. Tot neștiința îi ține legați de ceea-ce au apucat, sau învățat, din bătrîni, de prejudeții, de tot felul de credințe vătămătoare și nu-i îngăduie să vază că timpurile s'au schimbat și că nu mai pot trăi ca înainte, deși după statistică, țara noastră numără încă puțini locuitori pe chilometru pătrat. Viața e azi a celor mai culți, mai muncitori și mai economici, a celor care își cunosc drepturile și mai cu samă datorile, pentru-că drepturile împlică și datorii izvoresc chiar din aceasta. Pilde sunt destule.

Prin cuvîntări limpezi arătațiile, că e nestrămutată dorința M. S. Regelui, de ai vedea cit mai curind la o stare mai bună și că pentru a atinge această țintă să cere să pună și dinșii toată bunăvoința și să ne urmeze sfaturile, de folosul cărora s'au putut incredința și până acum. Arătați-le că aceeaș înaltă datorință a fost cea care ne-a îndemnat să facem totdeauna învoielii omenesti și să nu-i apăsăm nici odată cituși de puțin. Dimpotrivă, am luat asupra noastră multe din sarcinile obștești și i-am sfătuit să se asocieze între dinșii fie pentru a să cultiva, fie pentru a face economii și a aduna capital, din care să se poată împrumută la cazuri de lipsă, sau să cumpere în comun mașinele agricole mai scumpe.

Dela modeste cabinete de lectură am trecut, în 1897 după cum știți, la societăți culturale și la societățile economice sau băncile populale, la vînzarea produselor în

comun la cooperative de consum și altele.

În toate acestea am ținut însă seamă de împrejurări, de mentalitatea locuitorilor, și mai pe sus de toate m'am ferit de a dezvolta într'inșii închipuiri primejdioase. Am căutat asemenea, ca mult-puținul ce am putea face în această direcțiune, să fie făcut cu ajutorul sătenilor, atit pentru a dezvolta și deștepta într'inșii sprijinul de inițiativă, încrederea în puterile lor, cit pentru a îndrepta încetul cu încetul credința ce au, că statul e dator să îl ajute oricînd și în ori-ce fel.

Preocupat neîncetat de necesitatea învățaturii, de găsirea și aplicarea mijloacelor pentru răspîndirea ei, am dat băncilor populare de pe Domeniul Coroanei, încă dela început, caracterul unor societăți, cari să se intereseze și de partea materială și de cea intelectuală a locuitorilor. Astăzi sunt fericit, să constat că această direcțiune a rodit, căci din tabloul aci anexat să vede că societățile noastre economice culturale, în număr de 11 dispuneau la sfîrșitul anului 1906 de următoarele fonduri, în cari intră și partea de beneficiu și dobînzi convenite acelu an:

334.495,27 fond social
57.209,75 depuneri spre fructificare
13.628,00 fond de rezervă
10.696,76 fond cultural, sau
416.029,76 în total.

Cu deosebire mă bucură fondul cultural, care pe lîngă multe ajutoare ce s'au dat elevilor sârmani, să ridică totuș la suma de 10.696,74, care reprezintă 19,27 proc. din totalul de 55.510,59 ce aveau la aceeaș dată toate băncile din țară, inclusiv ale noastre. Însemnătatea acestei proporții e și mai mare, dacă să raportează la numărul societăților noastre, care formează alia 0,55 proc. din numărul de 2021, cite sunt în țara întregă.

Vă invit a examina și a-mi arăta, de urgența, ce ocupații am mai putea procura locuitorilor peste iarnă, atit pentru a nu-și perde timpul înzadar, cit și pentru a le pune la îndemână un cîștig și al obicinui cu o viață activă. Și fiindcă în împrejurările de față nu poate fi vorba decit de o îndeletnicire, care să dea foloase imediate, vă întreb dacă n'am putea să introducem în fiecare sat, sau în cele cari au mai multă lipsă, ateliere, în cari să lucreze iarna adulții și oamenii mari diferite obiecte, atit pentru trebuințele lor, cit și de vînzare și chiar pentru domeniu.

Introducerea acestora ne-ar da totodată prilej să reinviem cu încetul gustul artistic, care era atit de dezvoltat la străbunii nostri, în ce privește mobilele și uneltele de lucru, după cum să vede din vechile scaune, lavițe, furci, împodobite cu

felurite și frumoase sculpturi și desemnuri.

Ca conducători vor putea servi, provizoiu, fie dnii învățatori, dacă să pricep în ramura ce să va alege, fie măiestrii atelierelor noastre.

În inspecțiile mele am observat, mai cu seamă în ce privește uneltele mici agricole, că țaranii nu le au, sunt făcute în mod foarte rudimentar, grele și de multe-ori nu tocmai potrivite destinațiunii lor, din cauza lipsei de material și de unelte. E vorba de unelte, cari obicinuesc să le facă singuri, căci cit pentru cele cari le cumpără gata, acelea sunt și mai rari.

Mai știu că țaranilor noștri în genere, le lipsește într'o mare parte până și uneltele și mobilele casnice, dintre cari multe să pot face în atelierele ce proiectăm. De pildă mături, lavițe, scaune, mese, cuiere și altele.

Vă veți sfătui asemenea cu preoții, învățatorii, primarul și ceilalți fruntași din sat, cum și cu membrii din consiliul de administrație al băncii populare, pentru-că dacă încercarea va izbuti, vom da acestor ateliere caracterul cooperațiunii, trecîndu-le în sarcina societății economice culturale. Nu înțeleg prin aceasta să ne descărcăm de sacrificii, pentru-că și dacă vor trece asupra societății, vom urma să le dăm tot sprijinul nostru moral și material, până să vor încheaga bine. Vom munci să înleznim avîntul lor, căci fiind conduse de societate pe răspunderea ei, și avînd în acest mod interesul mai multor persoane și chiar al sătenilor cari sunt membri la bancă, ele să vor dezvolta mai ușor.

Vă mai atrag băgarea de seamă, că ocupațiunile asupra cărora vă veți opri, să nu fie acelea cari alcătuesc deja existența principală a vr'unei sau mai multor familii din sat. Nu doresc să împiedic dezvoltarea meseriilor; din contră să le încurajez, și chiar prin aceste ateliere în cari cu timpul s'ar specializa unul sau mai mulți săteni, fie pentru a practica totdeauna meșteșugul, fie pentru a-și face dintr'insul un venit accesoriu regulat.

STIRI

Hora tovarășiilor. Frații nostri din România, pe calea tovarășiilor sunt cu mult înaintea noastră, după cum să vede și din cele cuprinse în articolul »Mișcarea tovarășiilor în România«. Acolo însuflețirea pentru tovarășii a pătruns atit de mult și în sinul poporului dela sate încit un brav plugar a turnat în versuri de horă, îndemnul însuflețit pentru tovarășii. Această »Horă« o publicăm la alt loc al foaiei. Să o cetiți cu drag și să o urmăm cu toții!

Neajunsurile și scăderile noastre economice. În »Gazeta Transilvaniei« s'au publicat patru articoli, cu titlul de sus, prin care s'a arătat cu multă pricepere cum nu folosim noi Românii nici iscusința femeii române pentru industria de casă, nici bogățiile naturii ce ne încunjoară (păduri, pășuni, etc.) și nu nizuim în de-ajuns să ținem pas cu lumea, ca să ne folosim în meserii, înbunătățirile științei și mașinăriile mai perfecționate.

Spunerea astorfel de neajunsuri ar trebui să ne slujească de indemn, să le îndreptăm, mai ales că numai cu lucrări bune și rinduite putem avea nădejdea în o înaintare economică.

Uzura de bucate, — să spunem în un raport oficial, — s'a lătit îngrozitor peste comunele din comitatul Cojocna, locuit în mare parte de Români. Ministrul agriculturii a dat un însemnat ajutor bănesc Reuniunii maghiare de agricultură din Cluj, ca să nizuiească pentru înființarea de tovărășii de bucate în comunele din acel comitat.

Noi știm că în centrul comitatului, — în Cluj, — sunt două bănci românești puternice și în alte localități ale comitatului mai sunt încă bănci românești. Să nu fi văzut, să nu fi simțit și conducătorii acestor bănci uzura de bucate, ce să face pe spinarea oropsitului nostru popor.

Și dacă au simțit mizeria izvoită din această uzură, — de ce nu și-au luat băncile noastre curajul să împlinescă baremi litera paragrafului din statutele proprii, ca să ajute economia țăranilor?

De ce nu putem și noi să facem câte ceva pentru popor și să nu mai tot vorbim numai în numele poporului!

Ce e mai simplu ca pe la băncile noastre — unde cere trebuința reală! — să vezi și câte un ram cu afaceri de bucate!

Ori n'are temelie dragostea și iusuflețirea pentru băncile noastre românești?...

Ar fi trist!

Ajutor de stat pentru industria mică. Camera comercială și industrială din Brașov aduce la cunoștința celor interesați, în conglăsură cu provocarea ministerului de comerț r. ung., de sub 2487/1908, privitoare la împlinirea rinduielii ministeriale relativă la art. de lege III 1907 despre ajutorarea industriei patriotice, următoarele: Cerele pentru ajutorare ale micilor industriași să adresează ministerului de comerț de care să țin, camera com. și indust., care la rindul ei provăzându-le cu părerea sa motivată, le înaintează ministerului. Camera are să adeverească: Ce articole de industrie produce suplicantul, ce valoare aproximativ

are producțiunea sa anuală, dacă are mașini și ce fel de mașini, cîți ajutători și ucenici are, dacă el personal vrednicește încredere cu privire la averea sa, de este capabil de producțiune mai mare în caz cînd s'ar împărtași de ajutorul cerut dela stat. Tot de-odată este a să mai spunem din partea camerei industriale: cîți industriași să mai află în localitatea petentului, și cîți ajutători și ucenici au aceștia; oare prin ajutorarea suplicantului nu să jignesc interesele industriașilor din localitate sau din împrejurime, ocupați cu același ram industrial.

Ca să se poată rezolvi cererile de felul arătat, cît de iute și cu rezultat bun, este de dorit ca datele însemnate mai sus să se cuprindă și în suplici, adevărindu-să din partea autorității industriale din vorbă.

Ajutoare în bani și împrumuturi de bani nu să acoardă de ministeriu singuraticilor mici industriași din principiu, ci numai în cazuri bine motivate: mașini și unelte.

Atît cererea către ministeriu de comerț, cît și cea către camera industrială, trebuie să se provadă cu timbru de o coroană pe coală; iar hîrțile alăturate cu timbru de cîte 30 fileri.

Starea sămănăturilor. După rapoartele oficiale ploile din timpul din urmă n'au ajutat destul sămănăturilor. Rода grîului va fi cu 20 milioane măji metrice mai slabă decît în anul trecut, a secarei cu 5 milioane m. m. mai slabă, a orzului cu 3 milioane m. m., a ovășului cu 1 milion m. m. Cucuruzul să dezvoaltă bine, asemenea cartofii, rapița, plantele de grădină, cânepa, inul, hemeiul. Trifoiul și luțerna promet rezultat mijlociu. Pășunile să îndreaptă. Viile nu promet pretutindenea recoltă satisfăcătoare. Poamele au suferit mult din cauza gîndacilor și omizilor. Prunele vor da recoltă slabă.

Vitele în comitatul Solnoc-Dobica. Din datele oficiale, adunate de ministrul agriculturii știm că în comitatul Solnoc-Dobica, numărul vitelor s'a înmulțit înbucurător. În anul 1907 s'au aflat pe teritoriul comitatului: vite cornute albe 74,461 bucăți; vite roșii 4,971 bucăți, sure (pistrițe) 1566; bivoli 13,494 bucăți. Numărul cailor a fost de 9,613; măgari 244, porci: 31,893; oi: 166,654 și capre 13,641.

Puterea tovărășiiilor. În orașul Szombathely, măcelarii au ureat grozav prețul cărnii. Toate rugămintele publicului au rămas zadarnice. Măcelarii țineau laolaltă și nu voiau să mai scadă prețurile. Atunci cîțiva înțelegători ai puterii ce zace în întovărășire, au pornit lucrarea pentru alcătuirea unei tovărășii de măcelărie. S'a și ținut

adunarea care a hotărît alcătuirea tovărășiei. Cînd au auzit asta măcelarii s'au îngrozit și au înbiat numai de cît carnea în loc de cu 1'60 fil. kg., cu 1'22 fileri!

*

Meseriașii contra lui Kossuth. Meseriașii din Budapesta s'au constituit în societate pentru apărarea intereselor industriașilor mici. La adunarea de constituire prezidentul Lipschitz a povestit pățania cu Kossuth. Cînd a spus Lipschitz lui Kossuth că guvernul nu ajută pe meseriași, Kossuth l'a întrerupt cu vorbele: Dta minți! iar' apoi i-a lăsat și s'a dus, fără să-i asculte. (Strigăte: Scandal! Ticăloșie!). Alt orator, Pócza Péter a arătat că guvernul a dat meseriașilor mici abia 360.000 coroane, pe cînd industriașilor mari și întreprinzătorilor 2¹/₂ milioane. Adunarea a fost, în genere furtunoasă. Au fost și conflicte cu poliția.

POSTA REDACȚIUNI.

Abonat I. R. în Straja. Dacă pe feciorul d-tale a trecut pămîntul numai acum, — atunci să-l pîrască feciorul d-tale să-i dea pămîntul în folosință. Cel care-l ține în zălog să caute apoi pentru bani pe acela cui el i-a împrumutat. Bani pentru Centrală s'au primit.

Dlul V. Vlădica, inv. Rugări de acest soi trebuiau făcute până la finea lui Februarie. Faceți la anul viitor.

Dlul Iuliu Pop. Iertați că a întîrziat răspunsul, și acum nu mai are rost.

Dlul Nicolae Gomboș. Astfel de gramatică nu este, după cît știm noi. În Turda găsești agent, — du-te și o vezi și numai așa să o cumperi.

Dlul Gligor C. în God. Pentru notar este tarif, cere să ți-l arete și cît e acolo trebuie să-i plătești.

Dlul Ign. Borzu. Multe mulțumiri pentru bunăvoință. Qutele la Centrală sunt de 10 și nu de 5 Coroane.

Dlul Ilisie Pogăcian în Săbad. Ți-am mai răspuns odată, dar să vede că nu cetești regulat. În treburi d'astea nu-ți putem ajuta, căci noi nu suntem pretini cu domnii aceia. De altfel alegerea a trecut deja.

Dlul Toma Hătegan. Scrie de-a dreptul dlui V. C. Osvadă în Vajdahunyad, cît să fie de mare mașina ce vrei să o ai și cam de ce preț. O să capeți apoi răspunsul în scrisoare — La asigurare să primesc numai oameni deplin sănătoși. De cercat poți cerca la ori-care bancă.

Dlul Ioan Hosszu, preot. V'a mers scrisoare.

Dlul Vasile Neagoi în A. Bani trimiși s'au primit. La vremea sa, te înștiințăm.

Dlul Ioan Jivan, Her. La cea mai apropiată ședință a reprezentanței comunale să nizuieți ca să se facă Reuniunea — comunală. Atunci primarul și cu notarul face toate pregătirile. Dacă vreți să o faceți DV., pentru statute să scrieți la dl Ioan Banciu în Seliște (Szeben megye.)

Dlul Daniil Naițea. V'am răspuns în scrisoare.

Dlul I. Rus, inv. Pădurile iobagilor să țin de pădurar și nu să pot scoate de sub rinduielile legii, decît în cazul că toți părtașii ar vinde părțile lor unui singur om. Scrieți de-adreptul și mai pe larg, la dl V. C. Osvadă în Vajdahunyad.

Dlul Ilie Gug în T. Cu înformații amănunțite vă servește Dșoara Elena Petrașcu, directoara internatului în Sibiu. Scrieți acolo de-a dreptul.

Dlul Petru Călămari. Părintele până trăește poate face ce vrea, ce-i place. Dacă sunteți mai mulți frați, nu poate da numai unui și celorlalți nu. — Pentru cloțani e otravă. Pentru păduchi la vite, în apotecă găsești leac potrivit. — Sămînța de trifoi și luțernă găsești la „Mezőgazdák szövetsége“, Budapest, Alkotmány utca.

Dlul Ioan Funariu în Ó.-Szt.-A. Numai vite cornute să asigură. Porci și oi — sub nici o condiție.

Dlul Crăciun Meri în T. Ș. Numai părțile fundamentale dau suma de peste 4 mii. Fiecare tovarăș face cărămizi el, de el și cînd sunt gata le predă tovărășiei pentru valorizare. Din aceste valorizări a rămas cîștigul de aproape 5 mii coroane. Numai înțelegere trebuie, căci lucrul e foarte simplu. Pentru informații mai amănunțite cu drag îi slujește dl Dr. Victor Onișor, avocat în Bistrița.

Dlul Petru Milotin în Doman. Membri — acționari — la Centrala tovărășiiilor să primesc și acum. Cei dornici — să se înscrie.

Vrei să știi, ce și cum să faci cînd înființezi o tovărășie?

— Cumpără broșura

Legea Tovărășiiilor

în care găsești pe lîngă îndrumări despre tovărășii și despre formarea aceloră, și toți șș-ii legii comerciale, ce privește tovărășiiile.

Costă 50 fileri și 10 fil. pentru postă.